

№ 2091

julian silberbusch

KEREN
KAYEMETH
NÉLKÜL
NINCS
ZSIDÓ
OTTHON

KEREN KAYEMETH

NÉLKÜL NINCS ZSIDÓ OTTHON

Írta:

JULIAN SILBERBUSCH

KIADJA

A KEREN KAYEMETH LEISRAEL LTD.

MAGYARORSZÁGI IRODÁJA BUDAPEST

VI., ANDRÁSSY-UT 67.

KEREN KAYEMETH

NÉLKÜL NINCS ZSIDÓ OTTHON.

A népek, melyek között élünk, mindig úgy beszélnek rólunk, mint az okosság, józanság, sőt számítás mintaképeről. Ez a véleményük onnan származhatik, hogy mindig csak az egyes zsidót nézik. Látják alkalmazkodó képességét, szorgalmát és megállapítják — persze tévesen — hogy gazdaságilag, ha lassan is, de állandóan gyarapszik. Azt is megfigyelik, hogy kitartását, odaadását s nem utolsó sorban rátermettségét sorompóba állítja, hogy eredményt érjen el, s ezzel annak a közösségnek segítsen, amelyben él. Mennyire nem helytálló azonban a számításról és józanságról szóló ítélet olyan zsidó emberről, akinek legfőbb célja a maradéktalan, teljes asszimilálódás! Mert ez cseppet sem okos, nem is számító. Mert nem látja, vagy nem akarja látni a valódi belső összefüggéseket, mert nem érti meg, hogy egyéni sorsát nem választhatja el a zsidó közösségnek a sorsától, ha még oly erősek is asszimilációs törekvései. Mert nem látja, hogy a zsidó sors — s itt azután mindegy, hogy a legmagasabb, vagy a legalsóbb társadalmi fokon áll az illető zsidó — sosem vonatkozik az egyesre csupán, hanem mindig az egész zsidó közösséget éri s hogy ez elől nem lehet megfutamodni. Sőt előbb, vagy utóbb — akár tetszik, akár nem — mindig újra elébbemered a zsidólét ténye.

Optimizmus és könnyelműség.

Ma már sokan vannak köztünk, akik tisztán látják, hogy a zsidókérdés internacionális probléma, mely nem ismer országhatárokat és úgyszólván mindenütt, csaknem azonos, karakterisztikus formában nyilvánul meg. *És mégis megpróbálják, hogy tudatosan behunyják szemüket a valóság tényei elől és*

átadják magukat alaptalan és hiú reménysegeknek. Nem akarják feladni a teljes beolvadás fikcióját, amíg csak egy lehetőség van annak látszólagos fenntartására. Mert hiszen, ha ezt nem tennék, nem volna okuk optimizmusra s akkor — véleményük szerint — megszűnnék az élet minden lehetősége. Ez az ő életfelfogásuk alapigazsága. Valójában: csalóka képzelet játéka. De ezt csak akkor látják tisztán, világosan, ha magukba vonulva, őszinte kíméletlenséggel mérlegelik a tényeket. Semmi szükség hosszan bizonyíttatni, hogy ez a felfogás ártalmas és korrumpáló s talán a legjobban jellemzi a zsidók helyzetének tarthatatlanságát. Mert ez nem optimizmus, hanem könnyelműség. Könnyelmű az az ember, vagy az a nép, mely nem tud megállani a lejtőn, bár látja a lefelécsuszást; mely nem tud bízni saját jövődjében. Az optimizmus viszont jelenti a saját erejében való bizakodást, a hitet, hogy van mód a látszólag reménytelen helyzetből való szabadulásra s az erős, töretlen akaratot, hogy a megszabadulásnak ezt az útját valóban meg is járja. *A könnyelműség passzív, az optimizmus aktív teszi az embert.* Az asszimiláns zsidó nem akarja látni a fenyegető veszedelmet, beburkolózik az önámítás lagymatag takarójába s lassan odajut, hogy elveszti az élet igazi realitáshoz való érzékét és saját létének a kétségességét egyszerűen nem veszi tudomásul.

Valóság és képzelet.

Vajjon nem tartottuk-e reálisnak, sőt megingathatatlanak a galuthban* elfoglalt gazdasági pozíciókat? Nem tartottuk-e emancipációkat tökéletesnek, mialatt a valóságban csak álarcot viseltünk, mely mögött saját meggyötört népiségünk arcát rejtegettük? Nem hittünk-e rendületlenül a más népek javát szolgáló kulturális alkotásainkban, miközben azok a szellemi együttműködésre való törekvésünket folyton visszautasították? Nem hittük-e el magunkkal, hogy szilárd talajon állunk és hogy a gazdanépekkel való együttműködésünket semmi sem zavarhatja meg? Nem áttatuk-e magunkat, hogy nélkülözhetetlenek vagyunk s nem kell soká várjunk, hogy az antiszemitizmus utolsó csökevényei is elsorvadjanak? Hiszen — mondtuk — az emberiség az állandó fejlődés útját járja! A diaszpóra e látszatrealitásával

* Galuth = száműzetés, diaszpóra.

ámítottuk és csaltuk önmagunkat, kinevettük, kigúnyoltuk azokat a rajongó fantasztákat, akik Palesztinában akarták felépíteni a zsidó jövőt! És ma? Hol vannak a realitások és hol a fantázia? Milyen bizonytalanok azok a híres gazdasági pozíciók, milyen valóságos a többi népekhez való viszonyunk, milyen irreálissá váltak a gazdanépek javára szolgáló kulturális teljesítményeink és milyen irreális minden, amit nemrégiben még teljes hittel és meggyőződéssel vallottunk... Milyen egyedül vagyunk, hogy el vagyunk rekesztve szellemileg, érzelmileg, mi, akiknek az alkalmazkodás és a felodódás, a beolvadás volt az ideálunk! Ámúlo szemünk elé borzalmas szakadék meredt egyszeribe, bár sokan közülünk már régen látták ezt. Ma már ott tartunk, hogy akik tegnap még a realitások embereinek számítottak, fantasztá álmódzóok ma s bizony egész életünk, jelenünk és jövőnk reménytelen lenne, ha a tegnap fantasztái nem teremtették volna meg a ma realitását, ha az okosak, ha a mindent jobban tudók gúnykacaja ellenére nem fogtak volna hozzá a zsidó Palesztina felépítéséhez.

Az asszimiláció reménytelensége.

Félreérthetetlenül világossá lett ez a tény. Igenis, van zsidókérdés és lesz is mindaddig, amíg *hamis feltevések alapján* építjük fel galuth-beli életünket. A zsidókérdés különossége épen abban áll, hogy mindig akut s ilyen is marad mindenkor, a látszólagos liberalizmus periódusaiban épp úgy, mint amikor a világ az aránylagos béke nyugalalmát élvezzi. És senki sem hiheti ma, hogy őt nem érdekli ez a probléma. Nem használ már, ha valaki csalfa reménységgel utána fut az épen kínálkozó lehetőségnek, hogy a saját létét biztosítsa. A közösség bajától való eme jellemetlen elkülönülés sem vezet a kívánt célhoz. Nem használ a meglapulás, nem használ, hogy minden nemesebb érzés megtagadásával, minden körülmények között jól akarod magad érezni. Mi haszna nyugtázod mosollyal az erkölcsi megrugdosást, s hiszed, hogy ugyanakkor valami személyes előnyt szerzel meg magadnak? Nem szabadulhatsz a közösség gondjától és felelőségétől! Nekünk zsidóknak tudnunk kell, hogy egymásra vagyunk utalva. Erre nemcsak a környezettünk kényszerít, de belső kötelékeink is oly erősek, hogy előbb vagy utóbb bele kell kapcsolódnunk a zsidó jövő biztosítását kialakító munkába.

Palesztinában épül a zsidó élet jövendő korszaka.

Palesztina ma már a zsidó élet centruma. Tudjuk, hogy csak ott teremthetjük meg népünk igazi otthonát. Beláttuk, hogy a diaszpórában gazdaságilag összeomló zsidó tömegeket csak ott lehet produktívvá tenni. Megértettük, hogy *az egészséges zsidó élet jövendő korszaka csak ott alakítható ki.* Ez az a hely, ahol az egész világ zsidósága számára az utolsó nagy életlehetőség kínálkozik. Ott módunkban áll, hogy zsidókként egy új alkotó életet alakítsunk ki magunknak, ott megvan a lehetősége, hogy mi, akik az egész világ szellemi és erkölcsi alapjait leraktuk — új, nagy feladatokat is megoldjunk. *Ott, és csakis ott* leszünk képesek fenntartani és alkotó tevékenységünkkel még továbbfejleszteni mindazt, ami a zsidóságban örök.

A palesztinai honépítő munka már régesrégen túl van a kísérletezés stádiumán. Régebben a rövidlátók — s milyen sokan voltak ilyenek! — felesleges, költséges kísérletezést láttak csupán a zsidó otthon felépítésében, amiről akár tudomást sem kellett venni. Mert csak a látszólagos nyugalom rövid periódusát látták és nem értették meg, hogy ez múlt állapot. Azt hitték, előttük a világ, ha épen arra kerül a sor, hogy kivándoroljanak. Sajnos, túlgyorsan megmutatkozott, hogy nincs más megoldás. S mialatt minden reménységünk és óhajításunk hajótörést szenvedett és minden civilizált, vagy alig civilizált ország becsapta a kapuit előttünk, Palesztina megmaradt *utolsó menedékhelynek.* Így azután népünk nagy tömegeinek katasztrófa-hangulatában kell otthonunkat felépítenünk s ami tegnap még luxusnak tünt, ma *menedékhely,* egyetlen olyan földdarab, amely nagyszámú zsidót hajlandó befogadni. Ez a katasztrófa-hangulat még nagyobb arányokban uralkodik a zsidóságon, mint a XIX-ik és XX-ik század fordulóján, amikor Oroszország és Románia zsidósága a borzalmas antiszemita nyomás elől kénytelen volt százezernyi tömegével Amerikába kivándorolni. És bizony, nem bírjuk otthonunk felépítését a cionista ideológia szigorú szociális és etikai elvei alapján keresztülvinni, mert a mindent elárasztó tódulás halomra dönti minden számításunkat és a fejlődés szabályozására hivatott legerősebb gátakat is előnti ellenállhatatlan áradatával.

A diaszpóra pszichózisszerű hangulata.

Értsük meg egymást! Nagyon jó, hogy a megkínzott, meggyötört zsidó tömegeknek legalább ez az egy hely rendelkezésére áll, ahol meghúzódhatnak. Jó, hogy legalább ez a lehetőség megvan a gazdasági megsemmisülés, a szellemi és erkölcsi elnyomatás alól való felszabadulásra. Magunk sem szeretnők, ha a zsidó otthon idegenül nézné a zsidó inséget, s mint valami vértelen, mesterséges képződmény, nem adna visszhangot a zsidó kétségbeesés jajszavára. El sem lehet képzelni, milyen vígasztalan, milyen kétségbeejtő volna a zsidóság lelkiállapota sok országban, ha idejekorán nem történt volna gondoskodás erről az utolsó kivezető útról. S ha tényleg kívánjuk és reméljük, hogy Palesztinában kialakuljon az egész világ zsidóságára irányt és mértéket szabó nagy zsidó szellemi és kulturális centrum, tisztában kell lennünk avval, hogy nem lehet üvegbura alatt fejlődő melegházi növény, hogy az igazában csak népes, számra is jelentős zsidó közösség kebelében alakulhat ki.

Természetesen nagyon nehéz felépíteni a zsidó otthont úgy, hogy az ne csak menedékhely legyen, ha az építés munkájában a zsidó tömegek insége a legfőbb szabályozó tényező. Az egyre fokozódó antiszemita nyomás, a teljes gazdasági leromlástól való félelem s minden másirányú kibontakozás lehetetlensége valóságos pszichózist idéztek elő a zsidó tömegekben. A bevándorlók számát pedig egyik hónapról a másikra oly magasra szöktették fel, amelyet még 2 év előtt is lehetetlennek tartottunk. S miután semmi remény, hogy e tömeges vándorlás okai belátható időn belül megszűnjenek, sőt miután a zsidók helyzete sok államban egyre rosszabbodik, számolni kell a legközelebbi jövőben is a nagyarányú, egyre növekvő bevándorlással, melyet csak a legszigorúbban alkalmazott rendszabályok tudnának mesterségesen korlátozni.

Egészséges-e a fejlődés jelenlegi tendenciája?

Miután megállapítottuk, hogy a nagyarányú bevándorlást előidéző külső okok a jövőben is hasonló erővel fognak közrehatni, elébünk mered a kérdés: vajjon Palesztina eléggé felvevőképes-e, vagy még inkább: a zsidó gazdasági élet kerete

tágítható-e annyira, hogy észrevehető károsodás nélkül az esetleg még fokozottabb tempóban érkező nagy tömegeket magába tudja olvasztani?

Minket tehát nem az a kérdés érdekel, összesen hány embert tud Palesztina befogadni. Azt sem akarjuk vizsgálni, milyen tényezőktől függ az abszolút befogadóképessége s miként lehetne azt még növelni. Nem bizonyítgatjuk, hogy nem is kell csupán a tulajdonképeni Palesztina területére szorítkoznunk e megállapításoknál, hanem számításba vehetjük a nagykiterjedésű, de igen gyér lakosságú szomszédos területeket is, amelyeknek a fejlődését úgysem lehet tartósan elkülöníteni Palesztinától. Sokkal inkább érdekel bennünket, vajjon az adott fejlődési tendenciák lehetővé teszik-e a normálisan növekedő zsidó otthon kialakulását. Nem fenyegeti-e a fiatal zsidó gazdasági életet az önmagában való összeomlás s hogy a zsidó nyilvánosságnak — mert Palesztina ma válogatás nélkül minden zsidónak közös ügye — nem kötelessége-e beavatkozni, hogy megelőzze a honépítő munka komoly veszedelmeit, sőt esetleges katasztrófáját.

Finanszírozza-e egyik bevándorló-hullám a másikat, az utánakövetkezőt?

Akik a mai nagy bevándorlást látják, könnyen hajlandók a jelenlegi helyzetet felületesen, csak a nagy számok figyelembevételével megítélni. Abból az alaptételből kiindulva, hogy minden bevándorló-hullám finanszírozója a következőnek, a zsidó otthon felépítését egyszerű mechanikus folyamatnak tekintik, amely önmagát szabályozza. Miután a bevándorlás kényszere nemcsak hogy nem szűnik, de folyvást fokozódik, és minden újabb beáramlás nemcsak nincstelen munkásokat, de kapitalistákat is hoz magával az ország földjére: véleményük szerint a fejlődés szükségszerű és zavartalan. Az újonnan érkezettek pénzt hoznak magukkal, a lakáskereslet állandóan fokozódik, az építkezések egyre több munkást foglalkoztatnak s igen rentábilis tőkeelhelyezésnek bizonyulnak. Az ipar és kereskedelem egyre fejlődik a fogyasztópiac növekedésével és egyuttal igen jó megélhetést biztosít a bevándorlók nagy részének. Míg végre a gazdasági helyzet odafejlődik, hogy újabb bevándorlócsoportokat tud befogadni. A honépítő

munka folyamatának ilyen tisztára mechanikus megítélése nagyon is egyoldalú, tehát nem fogadható el. Túlságosan rövidlátó, mert nem tekint egyebet, csak a holnapi napot, nem lát más célt, mint, hogy lehetőleg minél több embert helyezzen el és nem veszi észre a hallatlan veszedelmet, amit az ilyen fejlődés magában rejt. *A szerves felépítés helyett a megmentés utáni vágy válik döntő tényezővé* s a normális, szervesen növekedő s így a jövőt jelentő otthon eszméjét nagyarányú inségakció váltja fel, melynek nem lehet maradandó értéke. Végül szükségszerűn bekövetkezik az összeomlás, mert tartahatatlanság az helyzet, hogy az ujonnan alakuló közösség egyre többet fogyaszt, míg a termelése nem fokozódik hasonló ütemben.

A diaszpóra zsidóságának nyílt gazdasági rendszere.

Hogy ezt világosan megértsük, jó lesz legalább nagy vonásokban megállapítani, miért tartjuk egyetlen lehetőségnek az egész világ zsidósága számára a palesztinai nemzeti otthon felépítését, ha ki akarunk kerülni az összeomlással fenyegető helyzetből. Hiszen mi zsidók a diaszpóra minden országában abnormális gazdasági helyzetben élünk. Sehol sem alkotunk zárt gazdasági egységet, mely önmagát ellátja s amely a termelt javakat saját kebelében halmozza fel. Mindenütt lélekszámunk $\frac{2}{3}$, sőt $\frac{3}{4}$ részéig az iparban és kereskedelemben helyezkedtünk el, míg földműveléssel a zsidóságnak csak igen kicsiny hányada foglalkozik. Ha a gazdasági életet úgy képzeljük magunk elé, mint egy piramist, melynek alapját a földművelés képezi, akkor mi zsidók — gazdasági tagozódásunknak megfelelően — a piramis középső, ill. felső részén foglalunk helyet. Tehát olyan gazdasági alapzaton telepszünk, melyet a mindenkori gazdanép parasztosztálya alkot. A gazdasági szervezetnek, melynek mi csak része vagyunk, *leglényegesebb* alkotóeleme a nemzsidó földművelés. A zsidók produkálta javak feleslege az alap felé szivárog (hogy a gazdasági piramis képénél maradjunk), tehát a földművelő lakosságot gyarapítja, amely állandóan felfelé törekszik, a városokba nyomul és ennek következtében a zsidók egyre jobban kiszorulnak gazdasági pozíciójukból, úgy az ipar, mint a kereskedelem, valamint a szabad foglalkozások terén. És ez a mi kiszorulásunk nem csupán gazdasági motivumokból következik be,

nemcsak a konkurrencia harca, amelyben mi zsidók, mint erőtlén kisebbség a rövidebbet huzzuk. Nagyon erősen belejátszanak ebbe a politikai és nacionalista momentumok, úgy hogy deposszedálásunk rendszerint az államhatalom nyílt tudtával, vagy beleegyezésével történik. Az állam és a társadalom a legtöbb országban ellenünk van, a törvényt és gyakorlatot ellenünk alkalmazzák, érdekképviseltek, egyesületek, szervezetek, kooperációk ellenünk alakulnak, egyszóval: gazdasági összeomlásunk feltartóztatatlannak látszik. *A zsidó tömegek ilyenén való elszegényedése világjelenség, legfeljebb a tempó változik országok szerint, a metódus más és más, aszerint, hogy milyen a helyzetünk az egyes államokban.* Kérlelhetetlen törvényszerűséggel megy végbe ez a folyamat, melyet Franz Oppenheimer klasszikusan a következőképen jellemzett: „Az elején szívesen látott vendégek a zsidók mindenütt, mint a népek oktatói, a kereskedelem és hitelélet művészei — ha hivatásukat betöltötték, tanítványaik kiszorítják őket pozícióikból”.

Zárt termelési kör nélkül nincs egészséges zsidó nemzeti otthon.

Ha fel akarjuk építeni Palesztinában a zsidó nemzeti otthont, annak természetszerű előfeltétele, hogy ezt az otthont ne jellemezze az az abnormális gazdasági tagozódás, mely a diaszpóra országaiban fennáll, mert különben ugyanolyan tarthatatlan helyzetet teremtünk, amitől éppen szabadulni akarunk s evvel elveszítjük utolsó életlehetőségünket is. Nem elegendő tehát a zsidó tömegeket Palesztinába telepíteni, nagyon sok függ attól, hogyan oszlanak meg e tömegek a zsidó gazdasági élet keretében. Nem szabad, hogy csak épen benyomuljanak azokba a résekbe, melyeket a pillanatnyi gazdasági helyzet szabadon hagyott. Nem szabad, hogy csak néhány termelési ágban helyezkedjenek el. *Saját zárt termelési kört kell megteremteniök. Ezt szolgálják a már csaknem forradalmi követelések: a hivatásátrétegeződés és a megfelelő létszámú földművelő réteg kialakításának szükségessége.* Ezek megvalósítására eddig is igen nagy gondot fordítottunk. Viszont be kell látnunk, hogy Palesztinában sohasem alakulhat széles bázisú földművesréteg, de arra kell törekednünk, hogy a falusi lakos-

ság legalább 25—30 százalékát tegye ki az egész Jisuvnak,* sőt azt még szélesebb körre kellene kiterjeszteni, hogy az esetleges elköltözéseket minden rázkódtatás nélkül kibírja. Tényleg sikerült is a gazdasági rétegeződést Palesztinában más alapokon felépíteni, mint eddig a galuth bármely országában. Már 1920-ban a zsidó falusi lakosság 20%-a volt a zsidó összlakosságnak, ez az arányszám céltudatos munkánk révén egyre javult, a rákövetkező években és 1931-ben elérte már a 25%-ot.

Mezőgazdasági bázisunk összezsugorodása.

Ma sajnos fordított irányt követ a fejlődés. És ez egybeesik a nagy gazdasági fellendüléssel. Ma megint alig éri el a parasztság a népesség 20%-át és ha Petach-Tikva-t és Rison le Cion-t leszámítjuk, — ami tulajdonképpen helyes, mert hiszen ezek már kis városok — akkor az a megdöbbentő tény mered elénk, hogy *jelenleg a jisuvnak alig 10%-a foglalkozik földműveléssel.* Ez a visszafejlődés, mely eddigi munkánkat alapjaiban ingatja meg, az utóbbi évek fokozott bevándorlásának következménye, tehát a legtöbb országban uralkodó katasztrófahangulat eredménye. Az ujonnan bevándorlók legnagyobb része a városokban telepszik le, ahol a lakosság számát ugrásszerűen emeli. Ehhez járul még, hogy a gazdasági fellendülés a zsidó földmunkásokat is a városokba csábítja, mert ott sokkal jobbák a kereseti lehetőségek. Tehát ebből az irányból is a földművelési viszonyok állandó romlása várható.

A visszafejlődés iránya.

Látjuk hova vezet szükségszerűen a mai helyzet, ha a zsidó közösség nem avatkozik bele nagyvonalú szabályozó tervekkel. *Zárt termelési körünk Palesztinában kiépülőben volt, miután az alapot jelentő földművelés lassan, de biztosan fejlődött.* Ma a hallatlanul megduzzadt bevándorlás ezt a fejlődést megakasztotta. És ezt nemcsak azok a hatalmas összegek mutatják, melyek élelmiszerek beszerzésére külföldre vándorolnak és amelyek a behozatalra kiadott összegnek csaknem

* Jisuv = palesztinai zsidó település.

25%-át teszik ki. A városok zsidó piacai is lassan arab piacokká alakulnak és az arab falvak a zsidó városi lakosság élelmiszerszükségletének kielégítésében egyre nagyobb tért foglalnak el. Megdöbbenítő világhosszú mutakoznak annak a szerencsétlen fejlődésnek a jelei, melyek a diaszpórában való lehetőleg gazdasági strukturánkat jellemzik. Még nem közvetlen a veszély, mert a fellahok aránylag igen alacsony nívón állanak. De bizony, ha továbbra is a városokban zsufolódunk össze és földművelő parasztnépünk nem szaporodik, vagyis a városokban lakó zsidóság számarányához képest egyre kevesbedik és ha ilyen módon mind nagyobb összegek jutnak az arab falvak népének kezébe: lassan ugyanaz a helyzetkép áll előttünk, mint a diaszpóra államaiban. A zsidók az egész ország területén szétszórtan városokba tömörülnek, a termelésnek aránylag keskeny szelvényét töltik be, s mint felsőbb réteg telepsznek az idegen földművelő alapzaton. Igazán nem nehéz ezután a dolgok további fejleményeit magunk elé képzelni: a fellah előre tör, betódul a városokba, lassan kiszorítja a zsidóságot a pozícióból és az idők folyamán megérjük, hogy saját zsidó otthonunk a diaszpóra mása lesz, annak minden bizonytalanságával.

Fenyegető jelek.

Vajjon nem mutatkoznak-e máris a veszedelem fenyegető jelei? Ne tekintsünk szinte elbűvölve a zsidó kolóniák sorozatára és ne örvendezzünk azon, hogy az utóbbi években sok 10.000 dunam új narancsot ültettek! Ugyanakkor az arab telepek is igen megnövekedtek a mi pénzünk jóvoltából. Ne érveljünk avval, hogy a fellah gazdagságok még egész primitívek és semmiképen sem versenyezhetnek a modern zsidó telepekkel. Igen meglepő gyorsasággal alkalmazkodnak ezek, főleg a mi telepeinkkel, vagy városainkkal szomszédos falvakban, ahová igen jelentős zsidó összegek tódulnak be. Itt rövidesen megváltozik az eredeti kép a tőlünk eltanult modern gazdálkodási módszerek bevezetése révén. Nyissuk csak ki a szemünket és lássuk meg, milyen hatalmasan fellendült az arabok építő-tevékenysége és az arab ipar — a mienkre támaszkodva — mint erősödik lassan, de annál céltudatosabban. Nyilvánvaló, hogy termelési körünket Palesztinában sem zárhatjuk el hermetikusan és magától értetődik, hogy az arab

gazdálkodás nagymértékű hasznát látja a mi építómunkánk-nak. De az utóbbi években mutatkozó rapid fellendülésünk mutatja a legjobban, hogy a zsidó termelési kör ismét kinyílt és sokkal nagyobb tőkét juttat az arab falvaknak és az arab telektulajdonosoknak, mint amekkorát egészséges fejlődés megengedne.

Zsidó Levantét építünk.

Ha tehát nem támaszkodunk építóművünknel a széles földművelő bázisra és nem törekszünk ennek kiterjesztésére, nem juthatunk el kitűzött célunkhoz. Bizonyos, hogy Tel-Avivnak rövidesen 200.000 lakója lesz, sőt elképzelhető, hogy a lakosság belátható időn belül fél millióra is felszaporodhatik. A többi városokban, Haifában és Jeruzsálemben is nagyon meg fog szaporodni a zsidó lakosság. Nagyon valószínű tehát, hogy ennek a bevándorlásnak — melynek egyetlen szabályozó tényezője a diaszpóra zsidó nyomorúsága — eredményeként nagy zsidó városok fognak kialakulni. *De a legjobb esetben is csupán sokszínű civilizáció fog itt kifejlődni, alkotó kultúra soha. Politikai, gazdasági és kulturális értelemben azonban csupán újabb galuth-helyzetet teremtettünk ezzel, egy zsidó Levantét és nem zsidó otthont.* Nincsenek-e a diaszpórában városok, ahol 100.000-nyi zsidó él, míg a termőföld nem zsidók kezén van? Nem hitték-e ott is a zsidók, hogy egzisztenciájuk biztos alapokon nyugszik? Nem áltatták-e magukat avval, hogy uralják a gazdasági és kulturális életet? De jól tudjuk, mi lett végül ezeknek a zsidó tömegeknek sorsa.

Világosan látjuk tehát, milyen veszedelmek fenyegetik a zsidó nemzeti otthont a jelenlegi fejlődési tendenciák miatt. *Az inség, mint építő tényező csak menedéket teremthet, ami viszont nem lehet állandó jellegű.* Otthont nem tud az inség teremteni. Hogy valóban otthon épülhessen, állítsuk be a zsidó inség mellé lendítő erőnek az államépítés előrelátó gondolatát és mindenekelőtt azt a nemzeti alapjainkban nyilvánuló erős akaratot, amely képes lesz a mai fejlődéssel együttjáró anti-szociális tendenciákat kérlelhetetlenül kiküszöbölni.

A magántőke szerepe a honépitő munkában.

Hogy is állunk a magántőkével? Hiszen a nagyarányú bevándorlás megindulása óta mérhetetlen pénz került az országba. Ma 15 millió font hever a különböző bankokban és várja a megfelelő elhelyezést. Azonkívül 1933-ban 6 millió font, 1934-ben pedig újabb 10 millió font zsidó tőkét fektettek Palesztina különböző termelési ágaiba. Ennek egy részét természetesen a mezőgazdaságba. Hiszen ezek akkora összegek, hogy a Keren Kayemeth évek hosszú során sem bírt enyhit összehozni gyűjtés útján. És a „főkosok” már meg is állapították megföllebbezhetetlenül, hogy a honépitő munka mai helyzetében semmi szükség a nemzeti alapokra, tehát a Keren Kayemethre sem. (!) Hiszen a mindenütt hontalanná vált zsidó tőkének nincs is más elhelyezkedési lehetősége, mint Palesztina. Ez majd felépíti az országot, már csak azért is, mert kereseti lehetőségekre van szüksége. *Vajjon így van-e ez? Helyettesítheti-e a magántőke a nemzeti telepítési alapot, csak épen azért, mert Palesztiába kénytelen menekülni? Teljesítheti-e a magántőke ha még oly áldozatkész és felelősségtudó is, ugyanazokat a feladatokat, amelyek mindig egy szervezett, céltudatos közösség feladatai?*

A befektetett magántőke helytelenül oszlik meg az egyes termelő ágak közt.

Hogy a feltett kérdésekre megfelelhessünk, jó lesz, ha számszerűen megállapítjuk, miként oszlik meg a legfontosabb termelőágak közt 1933 és 34-ben (tehát a nagyarányú bevándorlás és a prosperity első éveiben) befektetett 6 ill. 10 millió font. Az itt következő kimutatás a Jewish Agency 1935. évi pénzügyi jelentéséből való.

Termelési ág	1933.	1934.	Megjegyzés
Építő ipar	kb. 33%	kb. 50%	Egyéb gazdasági ágak, mint pl. szállító-ipar, földvásárlás, stb. nincsenek felvéve a táblázatba.
Ültetvények	kb. 33%	kb. 20%	
Nagyipar	10—12%	10—12%	
Mezőgazdaság kül. gabonatermelés	2%	2%	

Megállapítható ebből a kimutatásból mindenekelőtt az építőipar nagy fellendülése. Az 1934-ben investált tőke felét, tehát 5 millió fontot fektettek házépítésbe és ezzel akaratlanul is szolgálták a városok ugrásszerű növekedését. Az ültetvényekre (narancs) fordított befektetések visszaesést mutatnak, mert az utóbbi években mindinkább fokozódó produkció joggal fenyeget az elhelyezés válságával. A nagyiparra szánt összegek megmaradtak az eredeti szerény magasságukban. De leginkább készlet meg gondolásra az a tény, hogy a mezőgazdaságra szánt pénz mindössze 2%-át tette ki a befektetett tőkének.

Helyettesítheti-e a magánkezdeményezés a nemzeti földalapot?

Nem bizonyítják-e ezek a számadatok minden magyaráztánál ékebben, milyen egészségtelen a fejlődésnek ez a menete? Beszélhetünk-e normális, biztos jövőjű honépítő munkáról, ha még a hossz éveiben sem jutott több a földművelésre 2%-nál? Nem azonos-e ez a kép — különösen a földművelésre vonatkozóan — a diaszpóra országaiban mutatkozó helyzettel? És hol található annak a magántőkének a felelőssége, amely sokak szerint átveszi a nemzeti földalap feladatait, hogy azt ilyen módon feleslegessé tegye? Vajjon tényleg a gazdasági fellendülés jele-e, ha a palesztinai bankok egyre nagyobb pénzüsszegeket kezelnek betétként? Nem azt mutatja-e, éppen ellenkezőleg, ez az állapot, hogy a magántőke nem képes új utakat törni, mert fél a kockázattól? Tehát semmiképpen sem alkalmas eddigi munkánk alapjait kibővíteni! Éppen az a tény, hogy a fontok milliói haszontalanul hevernek a bankokban, olyan országban, mely a gazdasági fellendülés útján van, bizonyítja a legélénkebben, hogy ez a tőke nem talál elhelyezkedést, mert nem mer új lehetőségek feltárására vállalkozni. Inkább marad csak a járt utakon. Nem okozója-e a magántőke a zsidó gazdasági élet egyoldalúságának? Fejtegetéseink során alkalmunk volt bebizonyítani, hogy csak úgy alakulhat ki Palesztinában egészséges közösség, ha széles földművelési bázisunk lesz, azaz, ha nagy, összefüggő, az egész ország területén egyenletesen elosztott földterületek zsidókézen lesznek és ha ilyen módon a zsidó telepek százainak láncolatossora hálózza be Palesztinát. Bebizonyította-e a ma-

gántőke, hogy ezt a feladatot megoldja, hogy ezt a kötelességet teljesíti?! Lehet-e azt mondani tehát, hogy komoly tényezője a föld megváltásának? Ugyan mit tett eddig a magántőke a „Geulath Haarec”^{*} érdekében?

A magántőke nem képes a földet megváltani.

Csaknem 600.000 dunam^{**} föld került az utolsó 13 évben zsidó kézre, ennek 60%-át a Keren Kayemeth szerezte meg azokból az adomány-fillérekéből, amelyek költségvetése alapját teszik. A többi föld nagy részét ugyancsak zsidó közületek szereztek meg, mint pl. a P. I. C. A.,^{***} mely bizonyos értelemben szintén nemzeti tőkét reprezentál. Csak igen kicsi töredék került magánkezdeményezésre zsidó tulajdonba. Vagy pl. az 1932.- és 1933-ban vásárolt 160.000 dunam túlnyomó része, 104.000 dunam *nem megváltott* föld, csupán csak zsidó gazdát cserélt miáltal a földárak emelkedtek. A maradék 56.000 dunamból 45.000 esik a Keren Kayemethre. A többi 11.000 pedig javarészt zsidó jótékonyági egyesületek vásárlása. A magánkezdeményezés javára tehát alig lehet csak a legkisebb eredményt is elkönyvelni. Ebből megállapítható, hogy a magántőke nem alkalmas nagy földterületek megszerzésére olyan országban, mely a kialakulás stádiumában van, ennek következtében nem is szerepelhet szabályozó tényezőként a zsidó nemzeti otthon egészséges felépítésében. Éppen ellenkezőleg, avval, hogy keveset vásárol és teret nyújt a spekulációnak, nagyban hozzájárul az egészségtelen helyzet kiélesítéséhez. Tehát épen a hossz éveiben van szükség minél nagyobb nemzeti földalpra, hogy az okozott károkat csak félig-meddig is kiegyensúlyozza.

És ezen ne csodálkozzunk. Állapítsuk meg, hogy a magántőke nem tud egészséges, előrelátó kolonizáció számára új földterületeket feltárni, a magántőke *nem lehet úttörő!* Ténylegesen csak a Keren Kayemeth vásárolt nagy földterületeket és ez a jövőben sem lesz másképen. A magántőke nyereséget akar, mert ez a természetes velejárója. Egyáltalában nem képes olyan vidékeket feltárni, amelyeket a zsidó

* Geulath Haarec = „a föld megváltása”.

** Dunam = palesztinai földmérték egysége, 100 négyzetméter.

*** Palestine Jewish Colonisation Association (a báró Rotschild alapította kolonizáló intézmény).

kolonizáció még nem vett kezelésbe. Nem bírja elviselni azt a kockázatot, mely minden úttörő tevékenységgel szükségszerűen velejár és nem tud hosszú lejáratra dolgozni. A magántőke csak akkor jelentkezik, ha már előbb a Keren Kayemeth valamely vidéket alkalmassá tett a letelepülésre. Ha a mocsarakat lecsapolták, a vízkérdés megoldódott, az utak megépültek, akkor hajlandók a határos, vagy közelben fekvő földterületeket megszerezni, melyeket a Keren Kayemeth pénzihiány miatt nem vásárolt meg. A magánkezdeményezés tehát a legjobb esetben gyarapíthatja egyik-másik helyen a zsidó földtulajdont. De a tervszerű telepítés fontos munkáját sem képes elvégezni a magántőke. *Csak a Keren Kayemeth lehet a nagyvonalú telepítés vezetője*, csak a Keren Kayemeth tud a földvásárlásnál messze kiható gazdaság-politikai szempontokat figyelembe venni. Hiszen természetes, hogy minden földvásárlást alaposan átgondolt terv szerint kell eszközölni. Nagy összefüggő földterületeket kell megvenni, amelyek az ország gazdaságilag és stratégiaileg fontos pontján fekszenek, alkalmasak az egészséges telepítésre és lehetőséget nyújtanak a további terjeszkedésre. Egy messzeterkintő telepítési rendszer elébb az ország ama részeit biztosítja magának, amelyeket később esetleg már meg sem szerezhetne. Olyan vidékeket pedig, amelyekhez nagy befektetések kellenének s így más vevők számára kevésbé csábítók, későbbi időre hagy meg.

Spekuláció és földuzsora.

Rendkívül súlyosan esik latba a *spekulációs momentum*, amellyel a magánkezdeményezés érzékenyen érinti a mi munkánk leglényegesebb részét: a földkérdést. A magántőke, mint azt már fentebb láttuk, csak a már feltárt földekre tart igényt. S miután a kereslet itt gyakran nagyobb a kínálatnál, a magánvevők egymásra licitálnak és egyre magasabbra verik fel az árakat. Megtörtént már az is, hogy a Keren Kayemethnek vissza kellett lépnie a tervezett földvásárlástól, bár az ügylet már előrehaladott stádiumban volt, mert magánvevők avatkoztak bele a tárgyalásokba és a vételárat túllicitálták. A Keren Kayemeth természetesen nem vehet részt az örületesen felfokozott telekspekulációban. Indokolatlanul emelkedő telekárak és igen gyakran a leghitványabb földuzsora az „áldásai” ennek a magánkezdeményezésnek. És e kinövéseknek

tehát mindig a termelés elarabosodásának veszedelmét rejtik magukban. Könnyen elképzelhető, hogy gazdasági, politikai és nemzeti szempontból milyen következményei lehetnek annak, ha vannak telepek, ahol csak a felső réteg zsidó, míg a földet arab bérmunkások művelik. Az ilyen kolóniák nem teremtenek helyet új bevándorlók számára, nem gyarapítják a zsidó földművelő lakosságot, hanem csak középpontjai lesznek a körülöttük alakuló, viruló arab telepeknek. S ha figyelembe vesszük, hogy a föld végeredményben nem azé, aki megvette, sem pedig azé, aki mint vállalkozó, hasznot húz belőle, hanem valójában azé, aki megműveli, akkor megérthetjük, milyen ingatag talajon épül a zsidó otthon Palesztinában, ha annak a magánkézen levő zsidó földtulajdon az alapja.

A zsidó föld elidegenítésének veszedelme.

Ehhez járul még a már megszerzett zsidó földtulajdon idegen kézre jutásának veszedelme, ha az magánbirtok. Ha beláttuk, hogy a normális zsidó nemzeti otthon csak kiterjedt földműves osztályon épülhet föl, akkor mérlegelhetjük igazában azt a lehetetlen helyzetet, amely akkor állna elő, ha tisztán magánkezdeményezésre bíznók a földtulajdon — otthonunk eme alapvető feltételének — biztosítását. Nem tragikus-e, hogy amikor a zsidó társadalmat át akarjuk szervezni és egészségessé tenni, akkor az erre egyedül alkalmas eszköz, a nagy zsidó Palesztina, agyaglábakon épül? Meg szabad-e engedni, hogy a zsidó nemzeti otthon élete és jövője biztonsága az egyes ember jó- vagy rosszindulatától, nemzeti felelősségérzésétől, vagy annak hiányától függjön? Nem természetes-e és nem mutatja-e a történelem, hogy a magántulajdon állandóan változtatja a birtokosát s csak igen ritka esetben marad a földtulajdon nemzedékeken át ugyanannak a családnak a kezében? Nincs-e meg a lehetősége, hogy a magántulajdonban levő zsidó földbirtok kézzől-kézre adva végül is nemzsidó birtokosok kezére kerüljön és akkor azután végleg elveszett a mi számunkra? Tanuljunk a múltból, értékeljük kellő módon az építőmunkánkat veszélyeztető erőket s iparkodjunk minden veszélyt jelentő momentumot kiküszöbölni. És ez az egész zsidó közösség kötelessége. A legnagyobb veszély pedig abban rejlik, ha hagyjuk, hogy a földet, amely nélkül nem épülhet föl a zsidó otthon, mint valami árucikket, szabad prédává és nem egyszer lelketlen spekuláció tárgyává süllyesszék.

Meg kell akadályoznunk a föld elhagyását.

Földművelő lakosságunk megcsappanásának azonban nem az a kizárólagos oka, hogy az újabb bevándorlók a városokban telepednek meg, hanem, hogy az ú. n. prosperity megindulásával egyidejűleg megkezdődött a föld hűtlen elhagyása. A városokban nagy lendületet vett az építő-tevékenység s miután nem állt elegendő munkaerő rendelkezésre, a munkabérek erősen felszöktek. Másfelől pedig igen sok földmunkás vár a kolóniákon évek sora óta, hogy megtelepedjék. Ezek napi 20 piasterből (tehát 1 angol font ötödreszéből) kell, hogy családjajkkal együtt megéljenek, s amellet semmi reményük, hogy záros időn belül életük egyetlen vágyához: egy darab földhöz jussanak. Csodálkozhatunk-e akkor, ha ezek a munkások nem tartanak ki őrhelyükön a kolóniákon és betódulnak a városokba. Ne higyjük, hogy ez rossz emberanyag; nincs jogunk őket szökevényeknek tekinteni. Nagyobb részük idealista, akikben a pionirek szelleme elevenen él. Csaknem valamennyien hajlandók volnának áldozatokra, talán még az életük árán is. *De nem kívánhatjuk, hogy valaki éveken át némán viselje az áldozatokat, ha még olyan idealista is, nem kívánhatjuk, hogy valaki a saját és családja életstandardját minimusra szállítsa le, ha nincs meg a reménye, hogy ez a lemondás meghozza a gyümölcsét, különösen, ha másfelől a fényes városi élet és a magas munkabérek csábítják.* Igen sokan avval a szándékkal mennek a városokba, hogy csak átmenetileg maradnak ott, valami kis pénzt megtakarítanak és így megszerzik annak a lehetőségét, hogy földhöz jussanak. A magántőke nem képes ezt a városba-tódulást megakadályozni. Hiszen láttuk, hogy inkább foglalkoztat arab munkást, a zsidót egyenesen mellőzi. Bezzeg megszűnnék ez a földtől való menekülés rögtön, ha a KKL-nek elegendő pénz állana rendelkezésére, amivel akkora földterületet tudna venni, hogy mindezeknek a munkásoknak a letelepedését belátható időn belül biztosíthatná. Mert akkor érdemes volna, hogy valaki egy ideig nélkülözzön és megmaradjon a telepen földmunkásnak, ha ez a munka átmenetet jelentene a jobb jövőhöz, az önálló településhez.

Az egyetlen kivezető út tehát a Keren Kayemeth.

Az eddig mondottakból mindenki megérthette, hogy a zsidó életet csak Palesztinában lehet biztosítani és erre csak az a Palesztina lesz képes, amelyben egészséges, normálisan tagolt társadalom formálódik. Ez a Keren Kayemeth nélkül lehetetlen. Ennek a feladata, hogy a palesztinai zsidó földbirtokot köztulajdonba vegye, vagyis földet vásároljon Palesztinában, amely az egész zsidóság örök, eltulajdoníthatatlan birtoka. A földet pedig arravaló telepes jelölteknek örök-bérletként, megművelésre, gazdálkodásra adja át. A kiosztott területeket akkorára szabják, hogy a telepes a két keze munkájával tisztességesen meg tud élni rajta. A bérleti idő lejárta után a bérlet meghosszabbítható az örökösök számára is, úgy, hogy az csaknem azonos a tényleges birtoklással. A legfőbb feltétel, hogy a bérlő maga dolgozzék a bérelt földön, a bérmunkát tehát teljesen kizárja. Ha a bérlő valami okból el akarja hagyni a földjét s a rajta levő ültetvényeket és épületeket eladásra kínálja, az elővásárlás joga természetesen a Keren Kayemethé, amely így megakadályozhatja a szociális, vagy nemzeti szempontból nem kívánatos elemek települését. A KKL a zsidó földtulajdon folytatólagos nacionalizálása által egészséges földbirtokviszonyokat teremt a zsidó kolonizáció számára Palesztinában és így egyúttal elejét veszi a szociális és nemzeti válságoknak.)

A Keren Kayemeth elkerüli a magánkezdeményezés minden hibáját.

Magától értetődik, hogy csak a Keren Kayemethnek áll módjában nagytávlatú földpolitikát folytatni. Mivel nem célja a nyereség, nem egyesek, hanem a közösség érdekeit szolgálja. Vásárlásaiban sohasem vezeti az azonnali rentabilitás szempontja, hanem az az elv, hogy összefüggő, zárt települési zónákat létesítsen és evvel az ország legfontosabb települési pontjait kezében tarsta. Lehetővé teszi az olcsó kolonizálást és evvel kíméli a zsidó népvagyont, mert a telepeseknek olcsó örökbérbe adja a szükséges földet. A mezőgazdasági nagyüzemek kialakulását lehetetlenné teszi. A maga kezével dolgozó lakosságot teremt és evvel megalkotja a normális társadalmi közösség elpusztíthatatlan alapját. Küzd a spekuláció

ellen, mert a földbirtok gyakori változását kizárja. *Megakadályozza a nagybirtok kialakulását, mert egy-egy telepesnek csak annyi földet juttat, amennyi saját maga és családja eltartására kell. Így elkerülhető a szociális veszedelmek is, melyek mindig az igazságtalan birtokmegosztás, a földbirtok egy kézben való felhalmozódásának következményei. A megváltott földet az egész közösség örök tulajdonába adja, s így megakadályozza annak idegen kézre jutását. Kis gazdaságokat alakító, tervszerű birtokelosztásával megteremti a sűrű telepítés feltételeit, tehát egy nagy zsidó népesség alapjait rakja le. A városok nagy- és kisiparát a szükséges terület olcsó bérbeadásával előmozdítja. Irányítja a városok szisztematikus, egészséges tervezését, amint ezt Haifa-Bay példáján láthatjuk s megakadályozza a bérkaszárnnyák, a levegő és világosság nélküli szűk utcák létrejövetelét. Nagyarányú erdőtelepítésével nagy levegőtartalékokat formál az egész ország részére, amelyek egyúttal szépséget, árnyékot, egészséget adnak. Egyetlen eszköze tehát az igazi „Geulath haarec”-nek és biztosítéka az ország igazságos, szociális és normális gazdasági és politikai fejlődésének.*

Nem a mindennapi kenyérért való gond a döntő.

De mi nemcsak azért munkálkodunk a zsidó Palesztina jövőjén, hogy a zsidó nép gazdasági és szociális helyzetén javítsunk. Sokkal mélyebben járó, sokkal alapvetőbb kérdések nyomulnak itt előtérbe. Mi, zsidók régi kultúrájú nép vagyunk, történelmünk sokezer éves, s ez a történelem éli a maga eleven életét s továbbra is folytatni akarja azt. A zsidó nép géniusza is ezt kívánja, amelyet sem az asszimiláció, sem az üldözések, sem a megalázások nem tudtak megsemmisíteni, s amely alkotó munkáját továbbra is végezni akarja. *Palesztina tehát nemcsak azért épül fel, hogy ott gazdasági életünk normalizálódjék, hogy a földkerekségnek legalább egy pontján ne éljük a szabad prédának odadobott kisebbség megalázott életét, vagy mert meg akarjuk kísérelni, nem lehetne-e szomszédainkkal való együttélésünket egészségesebb alapokon újból felépíteni. Elhatározó fontosságú ebben a kérdésben, hogy a zsidóság újból összeforrjon mindavval, ami benne örök és lényegét teszi. Arról van szó, hogy a zsidóságot, amely vendége volt minden európai kultúrának, visszavezessük a zsidó tradíciókhoz s így utat nyissunk a zsidó génusz új alkotásai-*

nak. És ez a második szempont talán még fontosabb és lényegesebb, mint a materiális inség. *Mert nem lehet országot építeni csupán csak a napi kenyér gondjától úzve, ha nem keressük egyúttal a kulturális hazát is.* Különben csak menedékhelyet teremtünk. És most már mélyen átértjük azt a kijelentést, amelyet Buber idéz: „*Ha Ciont akarjuk, megnyerjük Palesztinát is, de ha csak Palesztinát akarjuk, akkor Palesztina se lesz a miénk.*” Ha felébredt bennünk a vágyakozás, hogy az ősi zsidó kultúrjavakat továbbfejlesszük és megújítsuk, akkor olyan hatalmas erőket állítunk harcba, amelyek a zsidó otthon materiális alapjait is fel tudják építeni, elpusztíthatatlanul. De ha csupán a mai nemzedék Palesztina útján való materiális megmentésére gondolunk, s ott csak anyagi helyzetünkön akarunk javítani, még csak tartós menedékhelynek sem nyerhetjük meg Palesztinát.

A Keren Kayemeth egyszerre építi Ciont és Palesztinát.

Ebben áll a Keren Kayemeth mély, alapvető jelentősége. A Keren Kayemeth nemcsak Palesztinát, hanem Ciont is építi. Nemcsak arra van gondja, hogy otthonunknak széles földművelő alapot adjon, hiszen enélkül huzamosan nem is létezhetne, nemcsak avval törődik, hogy abnormális gazdasági rétegződésünket normalizálja és így Palesztina jövőendő többségét normálissá fejlessze, hanem kulturális alkotásaiban is zsidó otthon, ne zsidó Levante alakuljon. Gondoljunk a *Bialik* által variált talmudi mondásra: „*Minden népnek csak annyi ege van a feje fölött, amennyi földje a talpa alatt*”. Ez az alapja a mi jövőendő alkotó létünknek. Az ég nemcsak levegőt jelent, szabad kilátást, életheletőséget, de jelenti a felfelé vetett szabad tekintetet, jelenti a jövőendőt is, jelenti a fantáziát, jelenti a teremtőkészséget. Egy népnek tehát csak annyi lehetősége van fantáziájára és teremtő ereje számára, amennyi föld van a talpa alatt.

Nincs olyan egyéni kulturális élet, amely ne kapcsolódnék a multhoz, hogy azt újjáteremtve továbbfejlessze. Ugyanígy egy nép vagy közösség sem teremthet *kultúrát tradíció nélkül*. De a tradíció csak a haza földjén terem. Hazátlan népnek nincsenek tradíciói, nincs is kultúrája. S miután a zsidó nép, bár néha rendezett anyagi életheletőségek között, de alapjában véve mégis hazátlan volt, nem lehettek tradíciói. Jobban mondvá

elvesztette a tradícióit és így nem állt módjában, hogy azokat teremtő erejével továbbfejlessze. Ezért legjobb esetben is más népek kultúrájában munkálkodhatott, de seholsem élhette ki saját alkotóképességeit. A Keren Kayemeth megteremti a zsidó nép új kultúrájának feltételeit, azaz Cion ujjáéledésén dolgozik, amellett azonban magától értetődően Palesztinát építi.

Egoisztikus és kollektív érzés.

Még egyet: Ha jellemezni akarjuk, mi a diaszpóra lényege, ha helyesen akarjuk értékelni a Galuth romboló hatását, elsősorban a zsidó közösség atomizálására, felbomlására kell gondolnunk, meg a zsidó közösségi érzés eltűnésére, az individualizmusba, a durva egoizmusba való elmerülésre. Bennünk — talán sokkal inkább, mint más népekben — erősen élt a kollektív érzés, az egyéni érdekek mellett erős kollektív vágyakozás a közösség magasabb céljai szolgálatára. Ezért lehettünk mi egyedüli igazi képviselői a theokráciának. Csak az asszimiláció szülte meg a korlátnélküli feloldódási vágyat, mert annak köszönhető, hogy kiki csupán a maga egyéni problémáit akarta megoldani, csak önmaga fenntartásáról akart gondoskodni.

A cionizmus mély értelme épen az a törekvés, hogy a galuth-zsidóságnak ezt az önző individualizmusát legyőzze. A cionizmus megtanít bennünket a magasabbrangú érdekek meglátására újra felébreszti a közösséggel szemben való felelősség-érzésünket, egyre mélyebbre vési tudatunkba azt a megismerést, hogy a diaszpóra minden tönkrement zsidó élete mögött közös zsidó sors áll és hogy ezt a sorsot nem kerülhetjük el avval, ha egyénileg a másik táborba szökünk, de enyhíthetjük kollektív összefogással.

Attól kell tartanunk, hogy Palesztinában is lábra kap ez a majdnem anarchizmusnak nevezhető galut-termék, ez az önző individualizmus. Hiszen a menedékhelyen az erősebb joga uralkodik, az érvényesül, aki jobban tudja a könyökét használni, épen úgy, mint a diaszpórában, ahol minden meg gondolás nélkül alakul új zsidó egzisztencia a másik összerombolása révén. És épen a Keren Kayemeth munkál eredményesen a romboló behatások ellen, nemcsak azzal, hogy munkatársait a kollektív szellem megértésére neveli, de a legjobb védekezést nyújtja a jövő zsidó otthonban az emberi önzés leg-erősebb ösztönei: a spekuláció és az uzsora ellen.

A zsidó nép örökkévalóság-eszméinek letéteményese a Keren Kayemeth.

És a harmadik, amiből a Keren Kayemeth jelentőségét meg lehet ösmerni: hogy *letéteményese a zsidó nép örökkévalóság-eszméinek*. Volt-e valaha is még egy nép, amely néppé alakulásának küszöbén a legmagasztosabb szociális és erkölcsi eszméket ajándékozta az emberiségnek? Egyiptomban rabszolgák népe voltunk, állandó keserves robotban. És mégis mi voltunk az elsők, akik az akkori világ tudatába belevéstük a szombat követelését, a nyugalomét. Akik beiktattuk a munka taposó egyhangúságába a nagy szociális forradalmat jelentő törvényt, mely jogává, sőt kötelességévé teszi az embernek a 6 nap munkája után való pihenést. És nem mi hirdettük-e, bár még magunk is vándorló nomád nép voltunk, a nagy szociális törvényt, amely az egész civilizált világnak irányt mutatott, hogy a jótékonyság nem kegy, hanem kötelesség, kiegyenlítő igazság: hogy a szegénynek jogos része van, ha szerény mértékben is, a gazdag jövedelméből? Hogy a szociális igazságtalanságok, amilyen pl. a földtulajdon kevesek kezében való felhalmozása, nem lehetnek tartós jellegűek, hanem 50 év után (Jóbel) megint helyreáll a régi egyenlőség a föld birtoklásában. És mindez, mielőtt még eljutottunk volna az ígért földjére, még mielőtt azt birtokunkba vehettük volna. Mi, az igazságosság népe, felismertük, hogy minden embernek joga van egy darab földhöz, megértettük, hogy a föld nem árucikk, amivel üzérkedni lehet, hogy egy nép élete csak szociális igazságon alapulhat. Állami életünk első korszakában meg is valósítottuk ezeket a szociális törvényeket, de magunkra maradtunk velük az egész világon.

És most megismétlődik újonnan a folyamat, mint néppé válásunk idején. Egyenként, összetörve, mint atomokra bomlott közösség vonulunk be minden népek rabságából abba az országba, mely nekünk még mindig az Ígért földje. És ahogyan fennen hirdettük a szociális törvényeket, még mielőtt az ország földjére léptünk volna, úgy hirdeti most a Keren Kayemeth ugyanazokat a törvényeket a zsidó nép jelszavaként már jóelőre és megkísérlí azok megvalósítását. *Hogy Palesztinában ne csak új, de igazságos társadalom alakuljon*, megint példaadója a népeknek.

És ez az igazi messianizmus! Ahogy azt a prófétáink hirdették. Ennek semmi közössége nincs a kegyes semmitmondó missziós gondolattal. Mi nem mások tanítói akarunk lenni, de

küldetésünket be akarjuk és be fogjuk tölteni a világ színpadán. Messiási küldetésünket abban látjuk, hogy érezzük az élet felelősségét, hogy iparkodunk haladni, fejlődni, hogy önmagunkkal szemben állítjuk fel a legnagyobb követeléseket és hogy a valódi szociális igazságosság feltételeit saját közösségünkben próbáljuk megvalósítani. Mutassunk példát saját életünkkel az előre való törekvésben és iparkodjunk pusztán létünkkel és életünk módjával embertársainkat is elhatárolóan befolyásolni. Megérezhető-e az elmondottakból annak a valódi „Geulat haarec”-nek az alapvető fontossága, melyre a Keren Kayemeth törekszik? Érthető-e, hogy ez az alap módot ad nemcsak arra, hogy saját népünk egészséges gazdasági, szociális és kulturális alapokon épüljön fel, hanem, hogy saját népiségét is valóra váltsa, s csak azután munkáljon közre az egész emberiség előrehaladásán?

Mit végzett idáig a Keren Kayemeth?

Ha megértettük, hogy mi a jelentősége a Keren Kayemethnek a zsidó nemzeti otthon felépítése és az egész zsidó nép regenerálása szempontjából, fel kell vetnünk a kérdést, hogyan reagált a zsidó közvélemény erre a tényre és mi ma az álláspontja-e e tekintetben?

A Keren Kayemeth gyűjtőalap, amely minden adandó alkalommal az egyes zsidó emberhez fordul és kéri hozzájárulását a föld megváltása céljaira. A gyűjtéseknél többféle eszköz alkalmaz és ahhoz képest, hogy az adományok önkéntesek és a munkatársak száma sem épen nagy, eddig elért eredményei eléggé figyelemreméltók. 34 év alatt 4 millió fontot gyűjtött a Keren Kayemeth. *Szögezzük mindjárt le, hogy ilyen feltételek mellett nem végezheti el a reá váró, életbevágóan fontos feladatokat.* Ha az említett teljesítményt valamely jótékonyági egyesületével vetjük össze, bámulatosak az eredmények. Több mint 350.000 dunam (1 dunam = 1000 m²) földet vett birtokába, ennek nagyobb részét 1920. után. Ezek a területeken már 108 mezőgazdasági telep virul (az országban összesen 187 van), továbbá 40 mezőgazdasági munkástábor, 8 városi kerület, 6 külvárosi kerület, 3 mezőgazdasági leányiskola és 1 városi munkástábor. Több mint 50 telepen mocsarakat kellett lecsapolni. 60-nál több telepen gondoskodott a vízellátásról és 70.000 dunam területen 1.7 millió facsometét ültetett. Ez bizonyára igen szép teljesítmény. De ha meggondoljuk, milyen szerep vár tulajdonképpen a Keren Kayemethre, hogy ez az a nemzeti alap, amelynek biz-

tosítani kellene a zsidó nemzeti otthon egyetlen elképzelhető fundamentumát, hogy az ő feladata, újból visszaszerezni ősei földjét a földnélküli népek, akkor bizony nagyon kicsinek látszik ez a teljesítmény. De akkor viszont meg kell állapítanunk: *a zsidó közösség vagy könnyelmű, vagy még mindig nem ébredt tudatára annak, hogy mi forog kockán akkor, ha nem adja meg a Keren Kayemethnek a szükséges eszközöket, hogy az fokozott tempóban válthassa meg Palesztina földjét.*

Nagy eltérés a feladatok és a rendelkezésre álló eszközök közt.

A Keren Kayemeth feladatai és a zsidó néptől rendelkezésére bocsátott pénzösszeg között óriási az aránytalanság. Honnan van ez? Két momentumban kereshető talán a magyarázat: az alkalmazott gyűjtési módok sokfélesége, meg hogy a Keren Kayemeth nem lép fel elég követelően, talán magát az alapot is jelentéktelennek tüntetik fel. A másik, hogy mi, akik felelősek vagyunk érte és így elsősorban kellene törődnünk azzal, hogy a Keren Kayemeth a szükséges tartalékokat meg tudja szerezni telepítő munkájához, mi látszólag nem vagyunk elég alkalmasak erre a munkára.

De nem volt más kiveztő út, ki kellett építenünk egy gyűjtőszervezetet, hogy ezáltal a zsidók adakozó kedvét ébren tartasuk. És elfogadtunk minden adományt, a legkisebbet is, hiszen népi alapról volt szó. És talán még azért is, mert nem volt választásunk s mert nemcsak a rendkívüli, hanem kisebb pénz-áldozatokat is koncentrálni akartunk a nagy cél érdekében.

A Keren Kayemeth nem nélkülözheti a nagy adományokat.

Ebből persze súlyos vizásságok származtak, melyek a Keren Kayemeth eddigi fejlődését erősen akadályozták. Hozzászoktunk, hogy az adománygyűjtésben a „snorrolás” egy fajtáját lássuk. Azt hitte az ember, hogy jól végezte dolgát ha valami nevetséges kis összeget rendelkezésére bocsátottak, ha időről-időre alamizsnát dobtak elébe. Ugy gondoltuk, a Keren Kayemeth kis adományok alapja és nem is igényelhet nagyobb

összegeket. Közben feledtük, hogy a Keren Kayemeth feladata a hontalan népnek visszaszerezni hazáját. Nem gondoltunk arra, hogy más népek hazájuk meghódítására, vagy védelmére számtalan emberéletet áldoznak és készek odaadni utolsó garasukat, a legkedvesebbjeiket, a legszentebbjüket. *És ha mi nem is szerezhetjük vissza ősi földünket fegyveres erővel, ám azt se hitesse el magával senki, hogy alamizsnákkal meg lehet váltani egy országot.* Régi gyűjtőrendszerünket mégsem adjuk fel, mert ennek a segítségével erős szervezeteink épültek és mert ezekkel a jelntéktelen metódusokkal nagyszerűen hozzá tudunk férkőzni a zsidó tömegekhez, hogy befolyásoljuk, neveljük őket. *Ne feledjük azonban, hogy a földmegváltás hatalmas művét csak áldozatok árán tudjuk megvalósítani.* A Keren Kayemeth tehát továbbra is nagy erőfeszítéseket kíván. Már azért is, mert olyan nagy tettek, amelyek egy nép életét alapjaiban felforgatják, nem vihetők végbe csupán csak szervezéssel, hanem főként és elsősorban áldozatokkal, minden egyes ember személyes áldozatkészségével. Másként bajos is volna előteremtteni azokat a hatalmas összegeket, amelyekre a Keren Kayemethnek szüksége van, ha feladatát becsülettel el akarja végezni.

Hol vannak azok, akik népünk jövődjéért felelősek?

Miután a Keren Kayemeth részére való gyűjtés a jótékonyság egy fajtájává degradálódott, elfeledték úgy a cionisták, mint a Palesztina-munka más barátai, mi is a hivatása a Keren Kayemeth-alapnak. A végén már csak az ifjúság foglalkozott vele. Rájuk bízta a különféle gyűjtési eljárásokat, új emberek megnyerését. Rájuk ruházták tehát a Keren Kayemeth költségvetésének előteremtését, amellyel egy országot kell megváltani. Vajjon a felnőttek komolyságára, felelősségérzetére vall-e ez az eljárás? Természetes, hogy a Keren Kayemeth, amely egy nép jövődjét készíti elő, szoros kapcsolatot tart az ifjúsággal, amely népünk jövődjének letéteményese, de ebből még nem következik, hogy a felnőttek könnyelműségéből és kényelemszeretetből az ifjúságra hárítsák a Keren Kayemeth gondját. Mennyi nevelőmunkára van még szükség, míg a zsidók megértik, hogy senki sem vonhatja ki magát a felelősség alól.

Szimbólum és játékszer.

Gyűjtőeszközeink az idők folyamán sok változáson estek át. Miután csak az ifjúság törődik velük, bizony nagyon megcsappantak az eredmények. Mi azt reméltük, hogy gyűjtőeszközeink a népünk felszabadításáért való fárasztó, odaadó munka szimbólumaivá lesznek és saját hibáinkból játékszerekké váltak. Az indokolás egyszerű és világos. Ahogy a felnőtt ember kezében könnyen lehet egy játékszerből szimbólum, ép úgy megfordítva: a szimbólum az ifjúság kezében játékszerré válik. Igaz, hogy azt mondják: a fáklyát nézd, ne a hordozóját! De legyen hordozó, aki a fáklyát meglengeti, hogy az lobogjon! Előbb legyen, aki megfogja, erős férfikéz, amely erősen tartja és aki nem rest lehajolni a fenyőforgácsért, hogy azt felvegye, meggyujtsa s magasra emelve, fennen lengesse. Akkor lobog majd erős lánggal, világító fénnel s akkor válik majd igazi világító fáklyává a hordozó kezében. Akkor aztán: a fáklyát nézd, a ragyogó fény szimbólumát, többé ne érdekeljen a vivője. *De mihaszna a fáklya, ha nincs kéz, amely hordozza, vezesse, világítson vele.* Herzl Tivadar mondja Hirsch báróhoz írt harmadik levelében: „És ha azt kérdezte volna tőlem gunyosan: mi is az a zászló? Egy rúd, rajta egy posztóröngy? Azt válaszoltam volna: Nem uram, a zászló több ennél. A zászlóval vezetheti az embereket ahova akarja, még az Igéret Földjére is”. Játékszer az tehát, de olyan ember kezében, aki tudja mit akar, aki tudja, hogy kell azt felemelni, vinni: csodákra képes! Évvel a színes posztórönggyel vezeti az embereket, azok követik őt vakon, akár a barikádokra, a halálba, vagy — a szabadságba. Ez az a játékszer, amely a felnőtt, tudatos ember kezében szimbólummá magasztosul. *És az embereket szimbólumokkal vezetik és nevelik.*

Legyenek a gyűjtőeszközeink megint szimbólumok.

Gyűjtőeszközeink apróságokká, játékszerekké váltak, mert az ifjúságnak, a gyerekeknek engedték át őket. Jelentéktelenné, mint a földön heverő fenyőforgács, játékszerré, mint a színes posztódarab a gyermek kezében. De szimbólumok voltak, országunk megváltásának jelképei, s megint azokká válhatnak, csak találkozzék elég kötelességtudó ember, aki kezébe fogja, hogy hordozója legyen ezeknek a szimbólumoknak és ezzel együtt hordozója a „Geulath haarec” nagy gondolatának.

Ott van például a mi kék perselyünk. Mit jelenthet egy gyerek kezében? Mennyi pénz gyülik össze benne és hogyan szolgálja a nevelést? Inkább korrumpálja a nagy gondolatot, amelyet jelképeznie kellene. De ha felnőtt ember viseli gondját, mások lesznek az eredmények. Nem is kell sok fantázia hozzá, hogy lássuk a számtalan kék persely csillogó szalagját, mely összeköti az egész világ zsidóságát népe jövőjének szolgálatában és amely megteremti a nép nagy egységét szolgátságban és szabadságban, a diaszpórában és Erec Izraelben egyaránt.

Állhatatosság és példaadás a legjobb nevelő.

Mit kívánunk tehát? Bizony nem keveset! Nemcsak személyes pénzáldozatot, bár ez is elengedhetetlen és mindenkinek meg kell hoznia! Egy 16 milliós nép nem tűrheti, hogy nagy nemzeti alapja magatehetetlenül álljon és nézze, mint úznek a legszentebb, a földdel, felelőtlen bűnös spekulációt, mint gazdagszanak meg ebből egyes emberek és dülják fel galád istentelenséggel nemzeti otthonunk fundamentumát. De még ez sem elég! *A személyes pénzáldozattal párosuljon az egyéni munkateljesítés!* Az adományozás névtelenül történik, de az adományok gyűjtője ne legyen névtelen. De még evvel sem elégszünk meg! Nem elég nekünk a kegyes adománygyűjtő, emberekre van szükségünk, akik tudatában vannak feladatuknak, akik képviselni tudják az eszmét, amelyet igaznak ismernek el. *A Keren Kayemethnek fanatikusokra van szüksége, akikben magasan lobog a szent tűz, akiknek mindig gondjuk van a földalpra! Akik készek nyugalmauk egy részét áldozatul hozni, akik mernek követelni és kötelességekre figyelmeztetni másokat is! Így nevelődik majd rá mindenki a Keren Kayemeth érdekében való állandó munkára.* Ezáltal nemcsak a Keren Kayemeth költségvetését biztosítjuk, de hirdetőivé is leszünk azoknak a nagy szociális eszméknek, amelyeket a Keren Kayemeth képvisel és nevelőivé a zsidó közösségnek. *Nevelni csak kitartással és példaadással lehet, nem pedig üres szövegekkel, kongó frázisokkal.* Csak aki magáévá tett egy ügyet, vagy eszmét, aki jól példával jár elől és fanatikus kitartással képviseli azt, annak siker követi az útját. Eleinte tán kinevetik az együgyűek, a felületesek. Majd elcsendesednek, hogy aztán felfigyeljenek rá, megbecsüljék és kövessék .

Példázat a tolvajról.

A nagy maggidhoz eljött egyszer egyik tanítványa, rabbi Szuszja és kérdezte, hogyan szolgálhatná legjobban az Istent? A Maggid így válaszolt: „Én nem tudlak megtanítani, hogy az Istent hogyan szolgáljad a legjobban. De a tolvajtól háromfélet tanulhatsz: A tolvaj az éj csendjében végzi munkáját. Ha nem érte el célját, a következő éjszakát is rászánja. És életét is odaadja olyasmért, ami nem is ér annyit”. Munkáját az éj csendjében végzi: ez jelenti a csendes, hallgatag, szerény szolgálatot. Ha nem érte el célját, a következő éjszakát is rászánja: ez jelenti a kitartást. Életét is odaadja egy csekély dologért: ez jelenti a maradéktalan odaadást. Tehát a csendes, hallgatag, szerény szolgálat, a kitartás és maradéktalan odaadás azok a tulajdonságok, amelyekkel Isten szentségét szolgálhatjuk.

S ha szeretjük népünket, ha megértjük, hogy jelen helyzete tarthatatlan, ha részt akarunk venni a nép teremtő ujjáalakításában, s végül, ha tisztán látjuk, hogy ez mind megvalósulhat, ha az új zsidó élet gazdasági és szociális alapvetésének formálása a *Keren Kayemeth* kezében van: meg kell állapítani, hogy a zsidó népért való szolgálathoz is az az út vezet, amelyet rabbi Szuszja a tolvajtól tanulhatott: Csendes, hallgatag munka, kitartás és maradéktalan odaadás.

Az eszme hordozója ilyen tulajdonságokkal rendelkezék, ilyennek akarjuk tudni felelős vezetőinket, a Keren Kayemeth odaadó barátait! Ilyenek legyenek azok, akik megtanultak gondolkodni! Tudják meg valamennyien, mit várunk tőlük. Mindazok, akiknek buzgalmától és munkájától függ, hogy sokat szenvedett népünk megtalálja a sötétségből és szorongatásból kiveztő utat a derús jövő felé. És gondoljanak mindig Baal Sem szavaira, mikor úgy érzik, hogy már eleget végeztek: „Arra gondolj, hogy még a Jordán innenső partján állsz és még nem mehettél be az Igéret Földjére. Ha meg azt gondolnád, hogy már sok parancsot teljesítettél, tudd meg és sohase feledd, lényegében még semmit se tettél . . .”

Ha így fogjuk majd fel népünk iránti kötelességünket, akkor emberi kötelességünket is híven teljesítettük.

A Keren Kayemeth Leisrael kiadásában
német nyelven megjelent:

Julian Silberbusch:

EINFÜHRUNG IN DEN ZIONISMUS

5 előadásból álló szemináriumi sorozat.

1. Die Grundlagen zionistischer Ideologie
2. Die Geschichte des Zionismus
3. Zion. Organisation, Institutionen, Richtungen und Parteien im Zionismus
4. Die Grundlagen unserer Kolonisationsarbeit in Palästina
5. Thesen und Antithesen

Az öt füzet ára együtt P. 2.50

Megrendelhető:

A KEREN KAYEMETH LEISRAEL
magyarországi irodájában:
Budapest, VI., Andrássy-ut 67. szám.
Telefon: 24-5-75.

LEI

2012 AUG 09.

